

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת עקב

כ' במנחם-אב

יום היארצייט-הילולא השישים ושלושה של הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק שניאורסון נ"ע, אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו; דור חמישי, בן אחר בן, לכ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק'. נאסר והוגלה על עבודתו בהחזקת והפצת היהדות, ונפטר בגלות בשנת ה'תש"ד, בעיר אלמא-אטא, קזחסטאן (ברית-המועצות לשעבר), ושם מנוחתו-כבוד¹.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להתוועד ביום זה (וכשחל בימות החול, היה מסיים מסכת בתחילת ההתוועדות)².

(1) תולדותיו - בספר 'תולדות לוי-יצחק' (הוצאה רביעית - קה"ת, כפר-חב"ד תשנ"ח). תצלום מצבתו שם ח"ג עמ' 764 ו-832.

(2) ספר-המנהגים עמ' 100.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרפ

ערב שבת-קודש

פרשת עקב

י"ט במנחם-אב ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ט במנחם-אב ה'תשס"ז – כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ט במנחם-אב	הלכות תפלה וברכת כהנים פרק ב-ד.	הלי כלאים פרק ו.	מ"ע ה.
ש"ק	כ' במנחם-אב	פרק ה-ז.	פרק ז.	מ"ע ה.
א'	כ"א במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק ח.	מ"ע ה.
ב'	כ"ב במנחם-אב	פרק יא-יג.	פרק ט.	מ"ע ה.
ג'	כ"ג במנחם-אב	פרק יד-טו. הלכות תפילין ומזוזה וס"ת... בפרקים אלו. פרק א.	פרק י.	מ"ע כו. יב.
ד'	כ"ד במנחם-אב	פרק ב-ד.	הלי מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע יג.
ה'	כ"ה במנחם-אב	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע טו. יח.
ו'	כ"ו במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע יז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה						
ו', י"ט במנחם-אב	3:34	4:35	5:00	6:01	12:47	1:21	7:37.2	8:05
ש"ק, כ' במנחם-אב	3:36	4:36	5:01	6:02	12:47	1:21	7:36.3	8:04
א', כ"א במנחם-אב	3:37	4:37	5:02	6:02	12:47	1:21	7:35.5	8:03
ב', כ"ב במנחם-אב	3:38	4:38	5:03	6:03	12:47	1:21	7:34.6	8:02
ג', כ"ג במנחם-אב	3:39	4:39	5:03	6:04	12:46	1:20	7:33.8	8:01
ד', כ"ד במנחם-אב	3:41	4:40	5:04	6:04	12:46	1:20	7:32.9	8:00
ה', כ"ה במנחם-אב	3:42	4:40	5:05	6:05	12:46	1:20	7:32.0	7:59
ו', כ"ו במנחם-אב	3:43	4:41	5:06	6:05	12:46	1:20	7:31.0	7:58

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר נהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
עקב	6:59	8:13	7:14	8:16	7:07	8:17	7:16	8:15
ראה	6:53	8:06	7:08	8:09	7:00	8:10	7:10	8:08

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזכיר: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

בנוגע לתיקון עירוב בעיר זו, שנרפס בקונטרס "AN ERUV IN MELBOURNE" (מלבורן, ה'תשמ"ח), ומשמם ל'צדיק למלך' כרך ז עמ' 226:

מפורסמת דעתי, שכדורנו זה, איש או ארגון שמתחשבים איתו, העושה עירוב, ויודע שסוף סוף יתפרסם הדבר - הרי זה תקלה איומה, כי אי אפשר שלא יארע שבת קודש אחד והעירוב פסול - ועל-פי טבע, [כשיתרגלו פעמים אחדים בהוצאה בשבת קודש, לא תועיל כל הכרזה והודעה שהעירוב נפסל ואסור (ולטלטל) וכו' [כדין] שיפסיקו להוציא.

ואין לעשות עירוב אלא בסודיות.

ב. ב'צדיק למלך' באותו עמוד לפני הנ"ל, נרפס המענה האחרון המופיע בסקירה הנ"ל - מצילום האגרת, והוא להרב מו"ה גבריאל צינגער, בעהמח"ס נטעי גבריאל.

רשת חב"ד, מורים טובים ו'מעשר כספים'

מספר המחנך והמנהל הוותיק, הרה"ח ר' אהרן-מרדכי שי' זילברשטרם:

הבעיה העיקרית בבתי-הספר לא היתה יחסם של משרד החינוך והרשויות המקומיות. אלה היו בדרך כלל בעיות שניתן להתגבר עליהן. הבעיה העיקרית היתה - העדר מורים מעולים. היתה תחרות קשה על כל מורה טוב.

מנגדנו שמו פתגם בפי ההורים, ש"בחב"ד יושבים כל היום על הכיסא ואומרים תהילים". הפתרון ללעז זה יכול היה לבוא רק על-ידי מורים מעולים.

המצב לא היה קל, כי גם לאחר שאישר משרד החינוך את בתי הספר, היתה מלחמה על כל תקן בנפרד. למשל, אישרו רק 25 שעות מתוך 32 שעות עבודה של המורה.

ה'רשת' התחייבה כלפי המורים לתוספת, אך מחוסר תקציב לא עמדה בהתחייבויות. יש מנהלים שהצליחו לגייס כספים בעצמם, וזה הביא להם הצלחה גדולה בתחום האמור.

בשל כך היתה הצעה כעין הוראה "מלמעלה" בשנת תשכ"ג בערך, שמי שיכול לעשות זאת, עליו להוסיף למורים 10% מעל השכר המגיע להם ממשרד החינוך. וזאת - הן כדי שהמורים ירגישו שמעריכים את עבודתם, והן כדי למשוך מורים טובים לבתי-הספר של ה'רשת'.

כשהגעתי לרבי בפעם הראשונה, לחודש תשרי תשל"ב, נכנסתי אל הרה"ח רחמ"א חודקוב ז"ל בין כסה לעשור, ואמר לי: הבעיה שלנו איננה כסף ולא מלחמות, על הכול נתגבר בעז"ה, הבעיה היא שמורים טובים אינם צומחים על העץ. יש מורים טובים שאינם באים לחב"ד. צריך לעשות תנועה שירצו לעבוד בחינוך. גם בין האברכים שלנו, אלה שאינם מתכוונים לפנות לרבנות או לדיינות, יש לשאוף שיצאו לבנות את החינוך. לא לשכנע ישירות, כי זה יצליח רק עם מעט אנשים, אלא ליצור אווירה כזאת שהם ירצו להיות מורים, ויראו בזה כבוד ולא השפלה ח"ו.

בנוגע ל'מעשר כספים' של המורים, סיפר המחנך והמפקח הוותיק, הרה"ח ר' נפתלי שי' הכהן רוט, שבמסגרת רבות התנדבו המורים לתת שעות נוספות כ'מעשר' עבור בתי הספר. לגבי ה'מעשר' עצמו, מסר הרב זילברשטרם, שמעולם לא הכריחו את המורים להתחייב לתת אותו ל'רשת' (כפי שעשו אחרים), אבל היתה הצעה "מלמעלה", שאלה שנוהגים להפריש 'מעשר', עדיף שיתנו אותו ל'רשת', לשפר את מצבה.

וראה באגרות קודש כרך כ ס"ע שה (מענה מ"א מנחם-אב תשכ"א): "במענה לשאלתה - צדקת המעשר תפריש מחציתה לבתי-הספר הרשת, ומחציתה - לשאר צדקות...".

לא להתפעל מהעולם הגדול

• תיאור מפורט של המדבר הנורא רומז לדרגות בירידה הרוחנית
• כאשר הרכבת לא המתנה לכ"ק אדמו"ר מהר"ש... • מדבר 'גדול'
• ויעקב 'קטן', מי גדול יותר? • גם כשכבר מעוררים אותו מלמעלה, אינו יודע מה הוא מחפש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

מהגלות "אל ארץ טובה ורחבה".

ב. מדבר הוא מקום שאינו מושב אדם. ועל זה נאמר "מדבר הגדול", היינו, שמקום המדבר שאינו ישוב בני אדם הוא גדול יותר ממקום ישוב בני אדם.

אדם - קאי על בני ישראל, "אתם קרויין אדם"³, כפי שמבאר השל"ה ש"אדם" הוא מלשון "ארמה לעליון"⁵. בני ישראל הם דומים לאדם העליון שעל הכסא.

"מדבר הגדול", המקום שאינו מושב בני אדם הוא גדול יותר ממקום ישוב אדם, כמו שכתוב בפסוק: "כי אתם המעט מכל העמים". וכמו כן אצל בני ישראל גופא, הרי אלו ששומרים תורה ומצוות כדבעי - לעת עתה ולפי שעה - אינם עדיין הרוב.⁷

העניין הראשון שבו מציין הפסוק את עניין הגלות הוא - "מדבר הגדול". הסיבה הראשונה והשליכה

א. כאשר בני ישראל נכנסו לארץ טובה ורחבה (כפועם הראשונה), עברו תחילה מדבר גדול, ואז יצאו מהמדבר ונכנסו לארץ ישראל.

מעשה אבות סימן לבנים¹. מה שהתורה מספרת לנו אודות המדבר שבו נמצאו בני ישראל קודם כניסתם לארץ ישראל, הרי זה - סימן לבנים, אשר גם הגלות שבו נמצאים אנו עתה, הוא שווה למדבר שבו נמצאו בני ישראל אז.

והידיעה שנדע אודות המדבר שבו נמצאו בני ישראל אז, שזוהי גם ידיעה אודות הגלות שבו נמצאים אנו כיום - על ידה נדע כיצד לרפא את הגלות.

כפרשה זו, בתור אחת משבעה דנחמתא, מסופר אודות המדבר. הפסוק מתאר את המדבר בשם "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצימאון אשר אין מים"², דהיינו פרטים שונים אודות המדבר, וגם אודות הגלות עתה. וכאמור, פרטי הידיעות אודות הגלות הם מעין נחמה, כיוון שעל-ידי ידיעה זו נדע מה צריכים לרפא, ולצאת

בספר המנהגים (כמצויין לעיל) ההוראה: "בשעת התפילה מדליקין חמישה נרות" היא רק בעניין אָבֵל ויָרְצִיט.

וכן במכתב מיום ח' תשרי תשי"ח³⁰: "במספר הנרות להדליק לפני העמוד, מובן שזהו תלוי במנהגי מקום. ובאם העובר לפני התיבה הוא אָבֵל או יָרְצִיט ר"ל, הרי בשעת התפילה כדאי שיהיו דולקים חמישה נרות, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה, שהרי חמישה שמות נקראו לנשמה". בספר המנהגים³¹ יש תוספת להוראה זו: "ומכאן יש ללמוד גם בהנוגע למנורה החשמלית שנוהגים להעמיד אצל העמוד, שתהיה בת חמישה נרות חשמליות".

למעשה, מסר לנו הרה"ח רי"ל שי' גרונר בשם הרבי כדלהלן:

המנורה החשמלית, בת חמישה נרות, רייק הרבי שתהא דולקת תמיד בכל תפילה.

כשיש 'חיוב' במניין, ואומר קדיש, אף-על-פי שאינו הש"ץ - יש להדליק ה' נרות.

כשאין 'חיוב' במניין זה כלל - יש להדליק רק ב' נרות.

הוראה נוספת מסר הרב גרונר, בעניין החמישה נרות בעת התפילה, שהרבי הורה לו, כי צריכים להדליקם במיוחד בעבור המניין המיוחד של האָבֵל, ולא רק שידלקו נרות שנשארו ממניין קודם.

נרות במוצאי-שבת קודש

בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן (סי' ש"ב) כתב: "ולכן [וכדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד, כמו בכניסתו]" יש נוהגים להרכות נרות במוצאי שבת יותר משאר לילות החול". בסקירת הנושא ב'התקשרות' גיליון שלא עמ' 15, הובא בשם הרה"ח רי"ל שי' גרונר, שהרבי לא נהג במנהג זה (ויש לבדוק, כיוון שכאן העיקר היא התוצאה - להוסיף אור, אולי הוסיף משהו בתאורה הרגילה).

ולהעיר ממכתב הרבי (מי"ד מרחשוון תש"כ, אג"ק כרך יט עמ' מא) ל"משתתפים בסעודת מלוה מלכה":

"וסיפרו רבותינו נשיאינו אשר הבעל-שם טוב "האָט ליב געהאָט ליכטיקייט" [=אהב אור], ועד כפשוטו, וכידוע הסיפור איך שהבעל-שם טוב ותלמידיו הרבו בנרות במוצאי שבת קודש".

בפנים כתוב "כידוע", אבל המוציא-לאור לא ציין על זה מאומה. ובהוספות לספר 'כתר שם טוב' מהדורת תשס"ד סימן רג, מביא בשם כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' שהבעל-שם טוב אהב אור, ובהערה מביא את המופת שדלקו אצלו 'נרות' של קרח, וציין את המקורות בכתבי רבותינו לעניינים אלו (בכולן לא נזכר מוצאי שבת קודש), וגם את המכתב הנ"ל, אבל לא העתיק הנהגה זו (למרות שהכתרת לאותו פרק היא "מנהגי והנהגות הבעל-שם טוב").

הערת המערכת

באחד הסיפורים שסופרו על הרבנית נ"ע (לא זכור המקור כרגע) בשם אחד מהמשמשים בקודש - שבמוצאי שבת היתה הרבנית מדליקה את כל אורות הבית (ואמרה שבמוצאי-שבת יש להרכות באור). היודע את מקור הסיפור מוזמן לפרסם.

השלמות ל'תיקון עירובין'

א. בהמשך לסקירה 'תיקון עירובין' בצינעא ובפרהסיא (שנתפרסמה ב'התקשרות' גיליון תרס"ה עמ' 16):

למסופר שם אודות עירוב במלבורן, הגיע לירינו מענה הרבי (משילה?) שנת ה'תשמ"ב לרנבי מלבורן,

(30) אג"ק כרך טז עמ' יב.

(31) עמ' 8 בהערה, והמקור - "הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א".

(3) 'במות סא, רע"א.

(4) חלק תושב"כ וישב סוף הדרוש צאן יוסף (שא, ב). וככ"מ. גם בספר ע"מ מאמר אדם כל חי ח"ב פל"ג. ועוד.

(5) ישע"י יד, יד.

(6) ואתחנן ז, ז.

(7) ראה גם לקו"ש ח"ל ריש ע' 213.

(1) ראה ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. יב, י"ד. אוה"ת ר"פ לך לך.

(2) פרשתנו ח, טו.

הראשונה של הירידה, שממנה מתחיל עניין הגלות, היא - שמחשיבים את העולם שמסביב גדול יותר ממנו. מחשיבים את הישוב - יהודים ויהדות - למקום קטן, ואת העולם שמסביב, "מדבר העמים"⁸⁰, למקום גדול, דבר גדול יותר מבני-ישראל.

האמת היא ששום דבר שבעולם לא יכול לשלוט על בני-ישראל. אדרבה, כולם בטלים לבני-ישראל, כמו שכתוב בהפטרות היום:⁸¹ "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך". וכדברי הגמרא⁸² על הפסוק⁸³ "וראו כל עמי הארץ כי גו' ויראו מך", "אלו תפילין שבראש". כאשר על הראש ישנו עניין "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"⁸⁴, ושכלו חדור בידיעה שהקב"ה הוא בעל-הבית היחיד על כל העולם, אזי "וראו כל עמי הארץ גו' ויראו מך", כולם מתבטלים לפניו.

[כ"ק⁸⁵ אדמו"ר מהר"ש⁸⁶ הוצרך פעם לנסוע לחוץ-לארץ, ונסע מליובאוויטש לעיירה הסמוכה שבה היתה תחנת-רכבת. מצד סיבה התאחר אדמו"ר מהר"ש לרגע ולא הגיע בזמן, והרכבת יצאה לדרכה; הפקיד הממונה על הרכבת לא המתין לאדמו"ר מהר"ש, ובינתיים הורה שהרכבת תיסע. כאשר אדמו"ר מהר"ש הגיע ונוכח שהרכבת כבר נסעה - הקפיד על כך. ולא ארכו הימים והגיע ציווי מעיר-הבירה, פטרבורג, לפטר את הפקיד הממונה על הרכבת.

- בפטרבורג לא ידעו שום מעשיות. אלא, כיוון שמדובר אודות אדמו"ר מהר"ש שהיה רבי, נשיא בישראל, שענינו הוא כמו שכתוב⁸⁷ "אנכי עומד בין הוי' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר הוי'", ענינו הוא למסור בכל מקום את השליחות של הקב"ה שנמסרה על ידו, הנה כאשר היה פקיד שלא מילא את תפקידו - שעל ידו יוכל אדמו"ר מהר"ש לנסוע ולמלא שליחותו - ואדרבה, עוד גרם לבלול לדרב, אזי פיטרוהו מתפקידו.

ואף שבפטרבורג לא ידעו מכל העניין - הרי כיוון

גויים אינם בעלי-בחירה, לא נוגע השכל והידיעה שלהם, כי אם העשייה שלהם בפועל, לכן, מבלי הבט על כך שלא ידעו מכל העניין, היתה העשייה שלהם כדבעי - שפיטרו את הפקיד הנ"ל, כיוון שלא מילא את תפקידו.

כאשר אדמו"ר מהר"ש⁸⁸ נסע חזרה לליובאוויטש, עבר בדרכו בעיירה "אחרעמאָואַ", ויצאו כל הגויים תושבי המקום יחד עם זקני וחשובי העיר ("סטאַריטשי") וקיבלוהו בכבוד גדול, שהלכו לקראתו עם לחם ומלח, ונפלו לפניו על ברכיהם. - בנסיעה זו נסע גם אחיינו של אדמו"ר מהר"ש, ר' ישעיה ברלין⁸⁹, ואמר לאדמו"ר מהר"ש בהתפעלות: "פעטער" [דוד]! ראיתם איזה כבוד גדול נתנו לכם!... והשיב לו אדמו"ר מהר"ש: "פעטאַך" [=שוטה]! ומה אתה חושב? וכי על מי נאמר⁹⁰ "ברוך תהיה מכל העמים"?!...]

אבל כאשר עושה חשבון שזהו "מדבר הגדול", הוא מחשיב את העולם, וטוען שהעולם הוא גדול והוא קטן, ובמילא שואל שאלה: "מי⁹¹ יקום יעקב כי קטן הוא"⁹² - הנה השאלה גופא, החשיבות שמחשיב את העולם, יוצרת אצלו עניין של גלות, העלם והסתה, שיכולה להיות לעולם בעלות עליו. וזהי התחלת הגלות.

אך כאשר הוא זוכר ש"אתה בחרתנו מכל העמים כו' ורוממתנו"⁹³ - אינו מתפעל מאף אחד, בידעו שבני-ישראל הם למעלה מכולם, ואז אין אצלו עניין של גלות. הקב"ה נותן לו פרנסתו באופן שיוכל לנהל את העסק על-פי דרכי התורה, ונשאר לו זמן לקביעות עתים לתורה.

16 ראה גם תורת מנחם - התוועדות ח"ה ריש ע' 136. וש"נ.

17 חתנה של הרבנית ראדע פריידא - אחותו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש (ראה אודותו - ע"פ הנסמן באגרות-קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"ה ע' רעא).

18 פורשנו ז, יד.

19 עמוס ז, ביה.

20 ולדוגמא: בהיותו "סוחר" - עושה חשבון כיצד ביכלתו להרויח כאשר מנהל את המסחר ע"פ תורה, בה בשעה שהגוי עובד שבעה ימים בשבוע, והוא עובד רק ששה ימים, ובששת הימים גופא צריך להזהר מגניבה וגזילה, שקר, אונאה, לשון הרע ורכילות - ענינים כאלו שהגוי ש"מתחרה" עמו אינו צריך להזהר בהם, וא"כ, כיצד יוכל להרויח פרנסתו?! (המנחה בלתי מוגה).

21 נוסח תפלת יו"ט.

בכל-יב⁹⁴ כתב, שמדליקים נרות בבית-הכנסת לפני שייכנס אדם להתפלל שם, משום דבעשרה שם, "קדמה שכינה ואתאי"⁹⁵, ועוד "שכן היו עושין במקדש" (אולי הכוונה לנר מערבי שהיה דולק תמיד). במדרש במדבר-רובה⁹⁶ מסופר על עובד אדום הגיטי⁹⁷ שהיה מכבד לפני הארון ומדליק לפניו "נר אחד שחרית ונר אחד ערבית"⁹⁸, הובא בשל"ה שם, ובשו"ת מכתב סופר⁹⁹ כתב בארוכה בנושא משמעות הנרות (ועוד עניינים) בבית-הכנסת, שהם זכר למקדש. ובקצות השולחן¹⁰⁰ כתב שברוב בתי-הכנסת מדליקין נר תמיד משום כבוד שמים, "ויש בזה זכר למקדש, שנר המערבי היה דולק תמיד, ולדעת הרמב"ם ז"ל¹⁰¹ היו מדליקין המנורה ערב ובוקר".

למעשה, מביא בספר שולחן-ערוך הקצר¹⁰², שנהגים להדליק שני נרות לפני העמוד אם אין השליח-ציבור אָבֵל. ומביא מספר מקוה ישראל¹⁰³ שכתב בשם הרב הצדיק משינאווא, דבראש-חודש הוסיף נר אחד, ובשבת - עוד אחד "לא פחות ולא יותר". מאידך בדרכי חיים ושלום¹⁰⁴ כתב, שבכל יום לתפילת שחרית היה מדליק ארבע נרות.

מנהג חב"ד

בשיחת י"ט כסלו תשי"א¹⁰⁵, בלתי מוגה, סיפר הרבי: בפעם הראשונה שראיתי שמדליקים חמישה נרות בעת התפלה ביאָרצייט (וכן בשנת האבלות), כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בפאריז¹⁰⁶, שאלתי אצלו טעם הדבר, ולא השיב. ולאחר זמן אמר, שחמשת הנרות הם כנגד חמשת השמות שהנשמה נקראת בהם, נפש רוח נשמה חיה יחידה¹⁰⁷.

אמנם ב'רשימות' של הרבי¹⁰⁸, מהתאריך הנ"ל, כותב הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר הדליק ה' נרות שידלקו כל המעט-לעת, ואמר: זהו כנגד ה' שמות שנקראו לה (לנשמה). וסיפר, שאדמו"ר (הרש"ב) נ"ע היה מדליק נר אחד - בגלוי, וד' נרות - באופן שלא ידעו.

"הפקיד - מו"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א - להדליקם בעצמו. מלבד ה' נרות הנ"ל - דלקו ב' נרות על העמוד". וצריך-עיון לתווך הדברים: א) ב'רשימות' מופיע להדליקן לכל המעט-לעת, ובשיחה (וכן בספר המנהגים¹⁰⁹) - רק לשעת התפילה. ב) בשיחה מסופר שהרבי שאל ואדמו"ר מהור"צ לא השיב אלא אמר לאחר זמן, וב'רשימות' משמע שאמר זאת עם ההדלקה.

14 ס' יז, בשם רבי אשר. הובא בא"ר שם, ובט"ז ס' קנד ס"ק יא.

15 ברכות ו, א.

16 פ' ד אות כ.

17 שהשאר דוד המלך ע"ה את הארון אצלו שלושה חודשים, שמואל-ב ו, י"א.

18 בפירוש מהר"ו שם כתב, שהכוונה למנורת המשכן (וא"כ זו ראייה לדעת הרמב"ם שהטבת המנורה בבוקר היא גם הדלקתה). אבל א"כ צ"ע מדוע רק נר אחד (ואולי לא היה אפשר לו יותר מזה, עיי"ש).

19 למוהר"ר שמעון סופר מקראקא, ח"ב ס' יא.

20 ס' כט ס"ב ובבדי השלחן שם.

21 פ"ג מהל' תמידין ומוספין הי"ב.

22 ח"א ס"פ כד. וראה להלן מה'רשימות'.

23 עמ' עא.

24 מנהגי הרה"צ ממונקאטש (בעל 'מנחת אלעזר') ס' קג.

25 'תורת מנחם - התוועדות' ח"ב עמ' 125.

26 "כנראה, בהיארצייט דב' ניסן תרח"צ, שבתקופה ההיא שהה כ"ק אדמו"ר שליט"א במחיצת כ"ק אדמו"ר מהור"צ בהיותו בבית מרפא בפאריז (ראה ימי מלך ח"א עמ' 485) - הערת המו"ל שם.

27 בראשית רבה יד, ט. בדריס רבה בלו. "ראה ס' המאמרים תש"ח עמ' 146 ובהערה 11 שם" [שם העתיק הרבי מנהג וטעם זה, ומשמע נעתק לס' המנהגים 'מנהגי יארצייט' שבהערה 29] - הערת המו"ל שם.

28 חוברת קפג עמ' 11. מה שכתב הרבי מופיע במודגש, והוספת המו"ל להבנת העניין - באות רגילה.

29 עמודים: 8 (אבל ויארצייט), 77 (אבל), 79 (יארצייט), 95 (יו"ד שבת). השלישי והרביעי נכתבו ע"י הרבי עצמו.

נרות בעמוד הש"ץ / נרות במוצ"ש / השלמות לעירובין / מעשר כספים

באורים כבדו ה'

"נר של בית-הכנסת" מופיע לראשונה בגמרא¹ בקשר לברכת "בורא מאורי האש", שיש מקורות שונים אם מברכים עליו. ומחלקת הגמרא, שאם הנר הודלק לכבוד בלבד ולא להאיר, אין לברך עליו. וכן הובא להלכה בשולחן-ערוך², וכבר הוסיפו הראשונים³, ש"עכשיו דרכנו להדליק בבית-הכנסת אפילו ביום", וזה מרגיש יותר שהנר הוא לכבוד בלבד. ובטור ושולחן-ערוך בהלכות בית-הכנסת⁴ הובא "ונוהגין⁵ להדליק בהם נרות לכבוד". ולמרות שאין מנר זה הנאת הגוף, שהרי אינו אלא לכבוד ולמצווה, מותר להדליק נר זה גם ביום-טוב⁶ "שהרי בהדלקתו יש מצווה לאותה שעה"⁷, אפילו אין שם שום אדם בבית-הכנסת⁸, מפני שהוא כבוד המקום כשמדליקין נרות לפניו, שנאמר⁹ 'על כן, באורים כבדו ה'¹⁰.

במקורות האמורים לא מפורש שהנר שייך לתפילה או לשליח-ציבור דווקא. אבל בסידור מהרי"ל¹¹ איתא, ש"היה רגיל להיות לו נר שעווה דולק בכל יום בבית-הכנסת בשעת תפילה", ואף "כשהיה מתפלל עם בחורים בחדרו אחר חזרת ההלכה, היה מדליק נר אחד קטן של שעווה (ברוב כתבי-יד: בשעת התפילה; במקום החזן)". הובא גם במקור חיים בהלכות בית-הכנסת שם: "ובפרט בשעת התפילה, וכן נהג מהרי"ל". כמו-כן כתב שם "בקהילות קדושות נוהגין להדליק שני נרות של שמן תמידין בבית-הכנסת לכבודה, כמו שכתוב 'באורים כבדו ה' וכמו שכתוב¹² 'והארץ האירה מכוודו', כמו שנוהגין להדליק נר לפני המתפלל במניין אפילו בבית, והירא דבר ה' אפילו כשמתפלל ביחיד ידליק נר לפניו לכבוד השם ברוך הוא, שבזה יתעורר לידע לפני מי הוא עומד". וכבר כתב כן השל"ח¹³ "מצווה להיות לכל איש נר לתפילה".

1) ברכות נגא.

2) ס' רחצ ס"א, ובשו"ע אדמו"ר הוקן שם ס"ז. וכן לענין ברכת האש בהבדלה במוצאי יו"כ, ברמ"א ס' תרכ"ד ס"ה ובשו"ע אדמו"ר שם ס"ט.

3) רבינו יונה שם (לט), בדפי הרי"ף ד"ה כל שמוציאין. רא"ש שם ס"ג, ובשו"ת שלו כלל ה ס"ח. הובא גם בשו"ע אדמו"ר שם.

4) ה"ב, ס' קנא ס"ט. ובביאור הגר"א שם ס"ק כ הביא כמקור את הגמרא הנ"ל.

5) בטור הוסיף "בכל המקומות".

6) שו"ת הרשב"א ח"ג ס' רעז ("נהגו בו הכל היתר"). רא"ש ביצה פ"ב סכ"ב. טוש"ע ס' תקי"ד ס"ה.

7) שו"ת הרא"ש הנ"ל.

8) מג"א שם ס"ק יד. ומזה מקור לנר תמיד' (ראה הלן ממקור חיים ומקצות השלחן), וכן הביא בלקוטי מהרי"ח בשם שלמי ציבור, ועוד כתבו כן, נסמנו בפסקי תשובות ס' קנא אות יט.

9) ישעיה כד, טו. ותרגומו: "באורים – בפנסיא", כמובא ברא"ש יומא פ"ח ס"ט ובשו"ע אדמו"ר ס' תר"י ס"ד.

10) שו"ע אדמו"ר ס' תקי"ד ס"ד.

11) עמ' תלט ס"ד-ה.

12) יחזקאל מגב.

13) עניני תפילה וקריאה בס"ת, בדפוס אמסטרום דף רנו סע"א, עיי"ש. ובפסקי תשובות ס' קנא הערה 91 מביא בשם זקנו, שהיה מדליק לפניו שני נרות כשהיה מתפלל ביחידות.

ג. מעניין זה שמחשיב את העולם ל"מדבר הגדול", יכולה לבוא ירידה נוספת – לא רק "מדבר הגדול", אלא גם "והנורא".

"גדול" פירושו שהלה גדול ממנו, אבל אף-על-פי כן גם הוא מציאות בפני עצמו של מיעוט לכל-הפחות. אבל "נורא" פירושו – שמתירא ממנו, כיוון שחושב שהלה יש לו שליטה עליו.

כאשר הוא מחשיב את העולם רק ל"מדבר גדול", הנה רק בבואו במגע עם העולם וענייניו אזי מתפעל ממנו, כיוון שמכיר את גדלותו, אבל בהיותו בד' אמותיו, הרי הוא בתקפו;

אבל כאשר חושב שהעולם הוא מדבר גדול ונורא – אזי אפילו בהיותו בד' אמותיו, בהיותו בבית-הכנסת, בישיבה או בביתו, גם אז מתיירא מהעולם, הוא מתיירא לקיים תורה ומצוות בגלוי, הוא רועד, שמא ייורדע לעולם מזה, ומה יאמרו הגויים?

ד. ומזה אפשר לבוא לירידה נוספת – "נחש":

בספר ערכי הכינויים²² איתא שנחש ארסו חם. והיינו, שמתחיל להתחמם ולהתלהב ("קאָכן זיך") בהתלהבות והחום של העולם. ועל-ידי זה שיש אצלו התלהבות בעולם²³, הרי זה מפחית אצלו את ההתלהבות בקדושה.

ומזה אפשר לבוא לירידה נוספת – "שרף":

ההתלהבות בעולם נעשית אצלו בתוקף כל כך, שלא זו בלבד שממעטת את ההתלהבות בקדושה, אלא ששורפת לגמרי את ההתלהבות של קדושה.

ומזה אפשר לבוא לירידה נוספת – "עקרב"²⁴:

אודות עקרב איתא בערכי הכינויים²², שארסו קר²⁵.

22) לבעל המחבר ספר סדר הרורות מע' נחש.

23) גם כאשר אין זה אלא באופן ד"תשופנו עקב" (בראשית ג, טו), היינו, שהנחש פוגע רק בעקב – בהחיצוניות בלבד, ואילו ראשו ולבו נשארים בשלימות, להיות מונחים בעניני קדושה (מהנחה בלתי מוגה).

24) ראה גם "רשימות" חוברת ז ע' 54 ואילך.

25) ומרומז בגמרא (ברכות נח ב): "אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני צינה של כימה", ופירש רש"י: "עקרב היינו כימה" (מהנחה בלתי מוגה).

וענין זה הוא גרוע יותר מנחש ושרף. כי, בשעה שיש לו התלהבות וחום, הנה הגם שזה אצלו בענייני העולם, אבל אף-על-פי כן הרי זה מורה על חיות, ובמילא יכולים להחליף זאת בחיות והתלהבות בקדושה. אבל בהיותו בקרירות, שזוהו סימן על היפך החיות, הרי זה גרוע הרבה יותר²⁶. ועל-דרך הגרוען של "עז" לגבי "שור נגח"²⁷.

ומזה אפשר לבוא לירידה נוספת – "צימאון אשר אין מים":

אפילו כאשר מעוררים אותו מלמעלה, על-ידי ה"בת קול" וכדומה, כמבואר בחסידות²⁸, ונעשה אצלו צימאון – הנה גם אז "אין מים", "מים זו תורה"²⁹, הוא לא יודע לאיזה דבר הוא הצימאון, הוא צמא, אבל הוא לא מרגיש ולא יודע אל מה הוא צמא, והיינו לפי שנתרחק כל כך עד שאין לו שייכות ואינו יודע מכל המציאות של קדושה.

מהיכן מתחיל כל זה? – מהמדבר הגדול, מזה שמחשיבים את המדבר – העולם, זוהי השליכה הראשונה לכל הירידות עד ל"צימאון אשר אין מים".

מזה מובן שבכדי לתקן את כל הירידות, צריך לתקן את הסיבה הראשונה: שיהיה תוקף ביהדות, כיוון שזוכרים ש"אתה בחרתנו מכל העמים כו' ורוממתנו".

ואז נפטרים מהגלות והולכים "אל ארץ טובה ורחבה", על-ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

(קטעים* מהתוועדות שבת פרשת עקב,

כ' מנחם-אב, ה'תשט"ז. 'תורת מנחם –

התוועדות' התשט"ז חלק ג' (ז), עמ' 143-147)

26) וכדאיתא בגמרא (כתובות נ, א) "האי בר שית דטרקא לי' עקרב . . . לא חיי" (מהנחה בלתי מוגה).

27) ראה קונטרס התפלה פ"ח.

28) ראה חת"ר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סק"א-ב. וש"ג.

29) ב"ק יז, א. ושי"ג (בשינוי לשון).

(* שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית), ונרפסה בלקו"ש ח"ב ע' 371 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

עקבתא דמשיחא

הפצת המעיינות בזמן זה

ההשתדלות בהפצת המעיינות חוצה נוגעת בייחוד בדרא דעקבתא דמשיחא: עניין זה לא היה נוגע כליכך בזמנים שהיו צריכים להמתין ריבוי זמן עד שיהיה גילוי משיח למטה מעשרה טפחים;

אבל כאשר נמצאים בדרא דעקבתא דמשיחא, אשר "הנה זה עומד אחר כתלנו" בפועל - הרי כדי שתהיה ההמשכה מלמעלה, צריכה להיות העבודה למטה מעין זה, שזוהי העבודה של "יפוצו מעינותיך חוצה": "יפוצו" - ללא מדידה והגבלה, "מעיינותיך" - פנימיות התורה, שזהו עניין עולם האצילות, ועד שיגיע גם "חוצה" - בעולם הזה הגשמי, שזהו פנימיות העניין שמשיח צריך לפעול בגלוי, לעיני כל בשר.

(תורת מנחם - התועודיות ה'תש"כ א (כו), עמ' 190)

אין עתה סדר בבירורים

ההתעסקות בפעולה על הזולת צריכה להיות הן בנוגע לעניינים פשוטים של קיום תורה ומצוות, והן בנוגע ללימוד תורת החסידות.

לכאורה יכולים לטעון: בשעה שצריכים לעורר אודות הנחת תפילין, שמירת שבת, וכיוצא בזה - מה מקום לדבר אודות לימוד החסידות, ובפרט עניינים עמוקים בתורת החסידות, כמו בעניין עולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות, ביאור החילוק שבין ביטול עולם האצילות לביטול עולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות?!

התגלות תורת החסידות - ממשיכים לטעון - היא כדי לבוא לאהבה ויראה (כמו שכתב הרמב"ם "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן בו", התבוננות בגדולת ה'), שעל-ידי זה תהיה עליית התורה ומצוות למעלה, שהרי "אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרהת לעילא"; אבל מהי שייכות התגלות תורת החסידות למעמד ומצב שצריך לעורר ולפעול אודות קיום התורה ומצוות?!

והמענה לזה: ידוע מה שכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע במכתבו הידוע שנדפס במבוא לקונטרס ומעין, "עתה הוא זמן הבירורים היותר אחרונים דעקבות משיחא . . . לא יש עתה סדר והדרגה באופני הבירורים והתיקונים, ובמילא, צריכים לעסוק בכל העניינים, שהרי אין אתנו יודע עד מה בסוד הבירורים.

זאת ועוד: אף-על-פי שהתגלות החסידות היא כדי לבוא לאהבה ויראה, מכל מקום, לא נתגלתה תורת החסידות בדורות הראשונים (שהיו שייכים יותר לענייני אהבה ויראה), ש"היתה נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים כי אם ליחדי סגולה", כי אם, בדורות האחרונים, בעקבות משיחא דווקא. ושני טעמים בזה: (א) כיוון שבעקבות משיחא הולך ומתגבר החושך ביותר, יש צורך לבטל ולהאיר חושך גדול זה על-ידי אור גדול ביותר. (ב) כיוון שמתקרבים לימות המשיח שאז יהיה שלימות גילוי פנימיות התורה, צריך להיות הכנה מעין זה על-ידי הפצת המעיינות חוצה.

ומזה מובן גם בעניינינו - שגם במעמד ומצב ירוד שצריכים לעורר ולפעול בנוגע לקיום תורה ומצוות, צריכה להיות הפעולה גם על-ידי לימוד תורת החסידות.

ואדרבה: כיוון שלימוד החסידות קשור עם עניין תשובה עילאה, נעשה על-ידי זה הדילוג למעמד ומצב שבאין-ערוך כלל למעמדו ומצבו הקודם.

(תורת מנחם - התועודיות ה'תש"א א (ב), עמ' 14)

הסיבה למאמצי הנפש הבהמית

לתפוס את הגוף אפילו לשעה קלה (ח"ו)

א. והנה הנפש הבהמית רוצה גם היא את הגוף. גם היא משקיעה מאמצים רבים כדי למשוך את הגוף אליה. הנה, אין זה מפני שסתם רצונה בגופניות וחומריות - שבגלל היותה נפש הבהמית, השכל מחייב שנפש הבהמית מצד מהותה צריכה לרצות גופניות וחומריות. בדיוק כשם שהשכל מחייב שהנפש האלוקית מצד מהותה צריכה לרצות רוחניות דווקא, כמו כן גם הנפש הבהמית.

אמנם הדבר הוא אכן כן, שהנפש הבהמית מצד עניינה, כל תשוקתה היא רק גשמיות וחומריות. אך כאן בעניין זה, לא זו הסיבה להשתדלות שהיא משקיעה כדי למשוך את הגוף - מכיוון שאם זה היה הטעם, היו צריכים להיות כל הגופים שווים, וכל העניינים החומריים שווים, והרי רואים אנו שאין זה כך, כי עיקר השתדלותה הוא דווקא על הגוף של יהודי.

ב. [...] אכן מבינים אנו היטב, שטעם הדבר לעניינים אלו הוא לא מצד עניינו על-פי חיוב השכל כנ"ל, אלא מצד טעם שונה.

והטעם הוא הטעם הידוע: כי גם הוא יודע שבגוף של יהודי נמצא כוח עצמי, ולכן רוצה הוא דווקא את הגוף היהודי, וגם בוחר בענייני הסתה שמכסים ומסתירים עוד יותר על שורש הגוף כו'. שבגופים אחרים זה לא קיים, לכן אינו 'מתקרב' אליהם כלל, אלא רק גוף היהודי, שבו הרי נמצא כוח עצמי, כאן משתוקק הוא ביותר, והוא משקיע כל מיני השתדלות ויגיעות באופן כך או באופן כך, מנסה הוא בכל האופנים אולי כך אולי כך, בכמה מיני חכמות וכמה מיני המצאות - העיקר 'לתפוס' ולמשוך חס ושלום את הגוף שבו נמצא כוח העצמות.

כדאיים לו כל היגיעות והמאמצים אפילו כדי להגיע להישג לא יותר מפעמים אחדות - 'לתפוס' את הגוף שבו נמצא כוח עצמי, וגם אם זה רק לשעה קלה - עד כדי כך הוא רצון הנפש הבהמית בגוף. והסיבה לזה היא רק בגלל שבו נמצא כוח עצמי.

עצמות יישאר עצמות אלא שצריך לגלות זאת

ג. ובאמת הרי זו שטות, שלכן קורים ליצר-הרע - כסיל. מלבד זאת שזו שטות כי זהו היפך האלקות. כיצד יכול הוא בכלל לחשוב שיוכל 'למשוך' אליו את הגוף. הגוף הרי הוא עצמי, ועצמות יישאר עצמות, שהרי "וכבודי לאחר לא אתן" - (ולפעמים מבואר שהוא בחינת פנימיות המלכות שאינו יורד כבי"ע כו') - אם כן, כיצד חושב הוא בכלל שימשוך את הגוף אליו, ועוד שיהיה לו האומץ להילחם נגד הנפש

עצות והדרכות בענייני פרנסה

המשכת הברכה לפרנסה תלויה בקביעות עתים לתורה, ונתינת צדקה
• תנאים לקבלת עבודה • עזיבת משרה • הרבי הרי"צ לא אהב
צמצום... • כיצד לבחור מבין כמה אפשריות פרנסה • חלק ממענות
הקודש בפרסום ראשון

לפרנסה:

מרהאפשר[1] יות שלא נמחקו - יתעניין[2] באלו:
(1) המותרות על[3] פני[4] שולחן[5] ערוך[6] (שמירת
שבת[7] ויום[8] טוב[9]).
(2) שתנאי הפרנסה מתאימים.
כשימשהו שאל את הרבי אם לקבל עליו
משרה חלקית כספרן בספרייה, השיבו הרבי (חורף
תשל"ה):
באם לא יפריעו לגמור לימודיו הנ"ל וגם לא
מקב[יעות] ע[תים] בתורה.
ופעם אחרת (מאוצר המלך עמ' 331):
אולי החסיד לאחרונה - בשיעוריו בתורה
וכי[צא] ב[זה] בענייני מצו[ות].
אשר זהו, בטח, הסיבה הפנימית (ובמילא - גם
האמ[נית]ת) להעדר ההטבה בהנ"ל.
הכוונה להעדר הטבה בפרנסה.

סגולה לפרנסה – היפך הצמצום

"כ"ק מו"ח אדמו"ר מאד לא אהב מדידה
וצמצום והגבלות, והיה סבור שסגולה לפרנסה

בהתייחסות לניסיונות והתמודדויות בענייני
פרנסה אמר הרבי בי"ז תמוז תשמ"ג (לקוטי
שיחות' כרך כג עמ' 309):
כאשר יהודי מתנהג על-פי ציווי השולחן ערוך,
הנה לא זו בלבד שלא יתכן שמועשה זה יביא לידי
חסרון בהמשכת ברכתו של הקב"ה בענין הפרנסה,
אלא אדרבה: כאשר הקב"ה יראה שיהודי זה
אינו מתפעל מפני המלעיגים ואינו מתפעל מפני
המאיימים כו' - יוסיף לו הקב"ה בהמשכת הברכה
בנוגע לפרנסה, ובכל המצטרך לו.

מלאכה שיש עמה תורה

לעיתים קרובות תלה הרבי את הסתדרות
הפרנסה בקביעות עיתים לתורה. הנה לדוגמה
סיום איגרת של הרבי מאסרו הג"הפסח תשל"ה:
נכתב[1] ב[צידו] המענה לשאלתו - כיוון שביחד
עם עסקו במסחר יש לו קב[יעות] ע[תים] בתורה
בכל יום וגם מלמד תורה ברבים ימשיך באופן כזה
ע[ל] כ[ל] פ[נים] בעתיד הקרוב)
בי"ג תמוז תשל"ה כתב הרבי במענה לשאלה
(כנראה) באיזה עיסוק לבחור מבין כמה אפשריות

מפקד המשטרה התפלא מאד על כך שרוב יהודי העיר בחרו רב שכזה, ושלא אחד מפקידיו לבית
אאמו"ר, כדי לבדוק מה מתרחש שם.
כשהגיע הפקיד לבית אאמו"ר - ראהו יושב ולומד תורה, בלי שום "משקה" על השולחן, והכול בסדר...
הפקיד התפלא עוד יותר לפשר העניין ("וואָס פאַר אַ מעשה דאָס איז") וסיפר לאאמו"ר על ה"מסירה",
ואאמו"ר ענה שאינו יודע כלל במה מדובר ("ער ווייס ניט פון קיינע מעשיות").
לבסוף התברר, שאכן היה לסיפור זה יסוד. ומעשה שהיה כך היה: בי"ט כסלו התקיימה התוועדות,
והנוכחים התוועדו היטב ("מען האָט זייער גוט פאַרבאַכט"). אאמו"ר חזר הרבה חסידות, הכול היו
במצב-רוח מרומם ("אויפגעלייגט"), וההתוועדות נמשכה עד לשעות הלילה המאוחרות. פעם היה סדר
בהתוועדויות של חסידים, שלפנות-בוקר היו פושטים את הבגדים העליונים ("די זופיצעס"), ויוצאים
בריקוד ללא הבגד העליון. וכך נהגו גם באותו י"ט כסלו. כנראה שאחד המשתתפים לא רצה לפשוט
את בגדו העליון מיד, ואאמו"ר - שלא היה אז מוטרד מ"דאגות הפרנסה", זמן לא רב קודם לכן הגיע
מליובאוויטש, והיה במצב-רוח מרומם... - "סייע" לו לפשוט את ה"סירטוק", כך שהשרוול נשאר בידיו של
אאמו"ר, וה"סירטוק" - אצל אותו אדם...

(תורת מנחם - התוועדויות' שושן פורים תשי"ד חלק ב (יא) ע' 147)

המשך מעמוד 15

האלוקית, הרי "ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חייך הארץ כו'". מי שרק יש לו צלם אלוקים, מפיל מורא
ופחד על כל חייך השדה. וכמאמר רז"ל אין חיה רעה מושלת באדם, אלא אם-כן נדמה לה כבהמה. וידוע
הפירוש בזה, דנרמה כבהמה הוא כשפוגם חסיושלום בצלם אלוקים שבו, אבל באיש שיש בו הצלם אלוקים
בשלימות, אין מי מהקליפות כו' יכולים לעמוד כנגדו כו'. וכל שכן לגבי בחינת כוח העצמי, איך יכולה
הנפש הבהמית לעמוד כנגדו?
אך זה מפני שהוא - הכוח העצמי שבגוף - בבחינת העלם והסתר, וזוהי הסיבה מדוע יכולה הנפש
הבהמית 'לגשת' אל הגוף, כי הכוח העצמי הוא בהעלם והסתר בגוף. והסיבה שיש בכוח הנפש הבהמית
לעמוד כנגד הגוף - כי ניתנו לו כוחות על זה מלמעלה. מצד עצם מהות הנפש הבהמית לא היה אפשרי
לו בשום אופן לעמוד נגדו חסיושלום, כי אם שניתנו לו כוחות על זה, וכוחות אלו הם חזקים, שיש בכוחו
לעמוד אפילו נגד כוח עצמי, שזה בלבד הוא פלא מפלאות האין-סוף ברוך-הוא.
אלא שעם זאת, מצד נפש הבהמית כל עניין זה הוא שטות, כי עצמות נשאר עצמות. זה שישנה סברא,
היינו האפשרות לנפש הבהמית להתקרב לגוף, אינה אלא מפני שהכוח העצמי נמצא בגוף בהעלם. כאשר
אותו כוח עצמי יעמוד בגוף בגלוי, לא תהיה אפילו סברא לאפשרות כזאת. אלא מפני שכוח העצמי נמצא
בהעלם, לכן ישנה כן סברא כזו, אך לא יותר מסברא, כי אין זה שכך הוא הדבר חסיושלום (שאכן לנפש
הבהמית יש אפשרות למשוך את הגוף). אלא [.] מגיה הוא פעם אחת ועוד פעם, מכיוון שנתנו לו כוחות
לפי שעה, ובכוח יש לו זאת, אך לא יישאר כך חסיושלום, שהרי "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" - אלא
שרק לפי שעה נתנו לו כוחות.
ובאמת, כוחות אלו הינם כוחות של העדר, שכל מציאותם, היינו מציאות הקליפות ויצר הרע, אינם אלא
מההעדר.

(ספר השיחות "תורת שלום" מכ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע, עמ' 132-133 - תרגום מיידית)

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן

אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

חריפות של פסק דין

כאשר אאמו"ר ז"ל (בעל ההילולא) למד לקבל "סמיכה" לרבנות, החליט - מאיזה טעם שהוא - לנסוע להיבחן ולקבל סמיכה אצל כמה וכמה גדולי-ישראל, שלא היו מחוגי החסידים ("עולם ש"ע גדולים"), כמו הגאון רבי חיים מבריסק, והגאון רבי אליהו חיים מייזל מלודז', ועוד הרבה מה"עולם ש"ע גדולים" בזמן ההוא.

כיוון שעל-פי לבושו היה ניכר על אאמו"ר עובדת היותו חסיד, ומה גם שנודע שהוא ממשפחת בית הרב - הרבה ר' חיים בריסקער לייגעו בבחינה ("ער האָט אים גוט געמאַטערט"), שמא יצליח להשתמט ("זיך אויסדרייען") מלתת לו סמיכת חכמים. וכשנוכח לדעת, בסופו של דבר, שלא יעלה בידו להשתמט מנתינת הסמיכה, הפטיר ואמר: "געוואָלד ר' לויק! אַזאַ גוטע קאַפּ, אין וואָס האָט איר עס אַריינגעלייגט!...! [אבוי ר' לויק! ראש טוב כזה, כמה טמנת אותן] - כוונתו היתה לכך שאאמו"ר ז"ל השקיע את ראשו בלימוד חסידות וקבלה! (כ"ק אדמו"ר חייך, וחזר עוד הפעם): "אַזאַ גוטע קאַפּ, אין וואָס האָט איר עס אַריינגעלייגט!...!" כדי לקבל סמיכה הוצרך המועמד לקבלת הסמיכה לשהות במחיצתו של ר' חיים בריסקער - בחדר הבית-דין ("בית-דין שטיבל") - בשעה שהיה פוסק שאלות, והיה מתבקש - על-ידי ר' חיים בריסקער - לחוות דעתו איך צריך לפסוק בעניין זה.

בין השאלות שהופנו אליו היתה גם שאלה שהגיעה לר' חיים בריסקער בעיצומו של חגי-הסוכות - ביום-טוב שחל בשבת או בשבת חול-המועד, ובכל אופן, לאחר כניסת השבת - על-דבר אנשי החצר שמשתמשים בסוכה אחת ושכחו לעשות "עירוב-חצרות". כשר' חיים בריסקער הפנה את השאלה לאאמו"ר, נענה אאמו"ר והשיב מיד - שהסוכה עצמה מערבת. ר' חיים בריסקער נהנה מה"המצאה", ואישר שהפסק הוא כדברי אאמו"ר.

(תורת מנחם - התוועדות' תשי"א חלק ב' (ג) עמ' 257)

רב חסידי

בעיר שבה כיהן אאמו"ר ז"ל לרבנות, היו לו מנגדים רבים, כיוון שהיה נוהג לחזור חסידות והנהיג בעיר חומרות והידורים שונים. פעם אחת הלשין אחד המנגדים בפני מושל המחוז ("גובערנאַטאָר"), על כך שהתאספו כמה יהודים ובחרו להם רב - אדם שמשתכר וקורע בגדים מעל אנשים!...

נפש יישארו לטפל בבעיה הנוכחית. בהמשך מדגיש הרבי, שדבריו נאמרו בתור "הערה כללית וקו מנחה כללי", ו"בשכיל מטרות מעשיות ופרקטיות, ההחלטה תהיה תלויה גם בפרטים וגורמים שונים הכוללים האפשרויות שלך וכן הקשר עם המשפחה. ולכן, יהיה רצוי להתייעץ... עם ידידים שמבינים!..."

להרוויח פחות ולהישאר בריא...

המכתב הבא (מח' חשוון תשל"ה) נכתב ליהודי מברצלונה ושמו שמואל אמסלם, שסייע ביד השגריר הנודד של הרבי, הרב אברהם יצחק (ע"ה) גליק, בהפצת היהדות:

במענה לשאלתו, לכל לראש מובן שפרנסה של יהודי, בפרט שכמה וכמה רואים בו דוגמא לסדר חיים ראויים לשמם, צריכה להיות באופן המתאים לתורתנו, תורת חיים, מתחיל בשמירת שבת ויום-טוב וכו'. ולדכוות[ה] למותר להדגיש שאין זה ענין הנוגע רק לשכר בעולם הבא, אלא נוגע גם בעולם הזה. וכידוע בזה המשל, שרוצה אדם להרוויח 10 ד[ולר] פחות ולהיות בריא, מאשר להרוויח 10 ד[ולר] יותר ולתת אחר[ך] כ[ך] 11 ד[ולר] לרופא לרפאותו, וקל להבין.

וזאת צריכה להיות הנקודה הקובעת באיזה מקום להסתדר, ובאיזו עיר ובאיזו שכונה וחוג. והרבי מוסיף:

אם אפשר לו להסתדר על-פי האמור במקומו עתה, הרי יש למקומו עתה דין קדימה בזה, כי שם פעל בנוגע להפצת היהדות והצליח להציל כמה וכמה מבני-ישראל ועל-פי ששמעתי ממר גליק - הצלה מטמיעה כפשוטה.

"לכתבו אודות הסתדרות בחיים לאחרי השחרור מצה"ל, הרי בהתאם להכתוב ותשועה ברוב יועץ בוודאי יתייעץ בזה עם ידידים על אתר היודעים התנאים והאפשרויות וכו'. והשם יתברך המשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית ינחהו בטוב לפניו. ובוודאי לאחרי [=תקופת] שירות ארוכה בצה"ל יש לו אפשרויות מיוחדות להסתדר כהוגן"

היא עמידה במעמד ומצב של היפך הצמצום" - סיפר הרבי ב"ג תמוז תשט"ו (תורת מנחם כרך יד עמ' 196).

במהלך התוועדות י"ט כסלו תשי"ט ניגש יהודי לרבי וביקש ברכה לפרנסתו. הרבי הגיב ואמר לו (תורת מנחם כרך כד עמ' 288 הערה 195) שיאמר לחיים, ויעסוק במלאכתו באמונה ויפסיק לחפש תחבולות (ובלשונו הקדושה: "צופיל קלוג דאַרף מען ניט זיין [=יותר מדי חכם לא צריך להיות] אפילו [ב]י"ט כסלו"...) ויתברך בפרנסה בהרחבה.

לא לעזוב משרה קיימת

מפורסמת הוראתו של הרבי בדבר השלילה בעזיבת משרה אחת קודם שנקבעה משרה אחרת. בשנת תשל"ה כתב הרבי:

אין כדאי, כמובן, לעזוב משרתו עתה כל זמן שאין פרנסה בטוחה נאותה מן המוכן. וברוח דברים אלו בהזדמנויות נוספות (מ'אוצר המלך' עמ' 332):

בכלל אין לעזוב פרנסה של כ[מה] ו[כמה] שנים קודם שמוצאים פרנסה קרוב לבטוחה - במקומה...

כל זמן שלא ימצא בפועל פרנסה מבוססת יותר מאשר פרנסתו עתה - איך יעזובה?...

בשנת תשל"ז נשאל הרבי על-ידי צעיר יהודי מהעיר סקוקי שבמדינת אילינוי בארצות-הברית, אשר היה מועסק בעסק משפחתי שנוהל על-ידי אביו, ולפי השערת הבן, העסק אינו מקבל את החלק המלא של הכנסתו. הבן החליט אפוא לחפש עבודה אחרת או לפתוח עסק פרטי משלו.

בתגובה כתב לו הרבי באנגלית (כפי שתורגם בספר 'מורה לדור נבון' עמ' 268):

בוודאי אין צורך להצביע בפניך על כך שאדם השואף לתקן עוול בכל מצב שהוא, כולל עסק, קל יותר להשיג זאת מבכנים מאשר מבחון. וקל וחומר שזה נכון במקרה הנוכחי, שבו, כפי שאתה מציין, יש לך משרה חשובה ואחראית.

מאידך, להתחיל עבודה חדשה, או לפתוח עסק חדש, בוודאי ידרוש מידה רב של תשומת-לב מצידיך, ולא ניתן לצפות מראש כמה זמן ושלוות

"בן עשרים לרדוף"

**בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה, בן חמש עשרה לגמרא,
בן שמונה עשרה לחופה, בן עשרים לרדוף. . . בן מאה כאילו מת ועבר
ובטל מן העולם (פרק ה משנה כב)**

ביאור כ"ק אדמו"ר:

בנוגע לבריאת האדם - שנברא כדי להשלים את הכוונה של עשיית דירה לו יתברך בתחנות, על-ידי זה ש"ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה" - איתא במדרש ש"אדם וחווה כבני עשרים שנה נבראו". וכיוון שכן הוא הסדר מצד הבריאה, ש"עולם על מליאתו נברא", ורק לאחר חטא עץ הדעת, שהעולם אינו כתיקונו, יש גם הקדמת השנים עד שנעשים "כבני עשרים שנה", הרי מובן, שגם עתה, הנה עיקר ותכלית העבודה היא כשנעשים בני עשרים שנה, שאז נתמלא כוחו של האדם.

ובלשון המשנה - "בן עשרים לרדוף" - אף שהפירוש הפשוט ב"לרדוף" הוא "אחר מזונותיו, לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אישה והוליד בנים, צריך הוא לחזור ולבקש אחר מזונות", הרי כיוון שפרנסה גשמית תלויה בפרנסה רוחנית, כמו שכתוב "אם בחוקותי תלכו וגו'" ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", היינו, שברכת ה' בעניינים הגשמיים היא בתנאי קיום התורה ומצוות - מובן, שביחד עם הרדיפה אחר מזונות גשמיים צריכים גם לרדוף אחר מזונות רוחניים.

ויש להוסיף בזה, שלאחרי הסדר של "בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה כו' בן חמש עשרה לגמרא" (עד גיל עשרים), שעיקר ההתעסקות היא בלימוד התורה - אזי מתחיל סדר העבודה של "בן עשרים לרדוף" בנוגע לענין המעשה (קיום המצוות, כולל בירור עניני העולם), שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", וכמודגש גם בנוגע למצות הקהל: "תקרא את התורה גו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת גו' ליראה את ה' אלוהיכם וגו'". ומזה מובן בנוגע לתלמידי הישיבות [..]. שהם בסביבות גיל עשרים שנה - עיקר זמן העבודה - שאצלם צריך להיות עניין ה"לרדוף" ("אָגן זיך") בנוגע ללימוד התורה (שהרי כל זמן שנמצאים בין כתלי הישיבה אין להם דאגות הפרנסה כלל), לשגשג ("שטייגן") בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז.

(תורת מנחם התוועדיות' תשי"ג חלק א (ז) עמ' 29)

הביאור במאמר חז"ל באבות "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", שלכאורה אינו מובן: כל העניינים הנמנים במשנה שם הם הוראות למעשה בהנהגתו של האדם - "בן חמש שנים למקרא", "בן עשר שנים למשנה", "בן י"ג למצוות כו", ומחי הוראה בזה ש"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"?!... והביאור בזה: ענינו של "בן מאה" בעבודת האדם הוא שלימות הבירור והזיכרון בכל עשר כוחות הנפש, ובאופן פרטי דווקא, כפי שכל כוח (מעשר הכוחות) כלול מעשר, אשר על-ידי זה נעשה "בן מאה" (עשר פעמים עשר). ואז - הרי הוא "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", כלומר, שכבר אין לו שייכות עם ענייני העולם, ובמילא אין לו לחשוש ממציאות העולם, כאילו שאין לו יצר הרע.

(תורת מנחם התוועדיות' תשי"ג חלק א (ז) עמ' 157)

- כך כתב הרבי איש בכיר בצבא, תושב בת-ים, שסיים את שירותו בשנת תשל"ה.

עשר בשביל שתתעשר

איש עסקים מאנגליה דיווח לרבי בחודש סיוון תשל"ה, שהוצעה לו הצעה עסקית מדרום-אמריקה. הרבי מורה לו להתעניין בהצעה, ומוסיף שהעבודה שמן השמים גלגלו לידו עסקה זו היא תוצאה מהעובדה שקיבל על עצמו לנרדב תרומה חדשה בקשר עם הרפסת התניא וכו'.

באשר לסכום הנדרש לתת לצדקה אמר הרבי בליל שמחת-תורה תשט"ז (תורת מנחם) כךך טו עמ' 114):

כלי לפרנסה צריך להיות כלי טהור על-פי תורה. בנתינת צדקה צריך לתת כפי יכולתו ויותר מכפי יכולתו, בידעו בוודאות שהקב"ה מנהיג את העולם, ומכיוון שהוא כתב בתורה שיש לתת לצדקה חומש, "וארבעה ידיות יהיה לכם", הרי בשעה שיהודי נותן צדקה, נותן לו הקב"ה את "ארבעה ידיות".

והיינו כפשוטו: בשעה שיהודי מנדב סכום מסוים לצדקה, ועדיין אינו רואה שום צינורות מניין יוכל לקבל את הסכום - אזי עושה הקב"ה צינורות, שיוכל להשיג לא רק את הסכום שנדב, אלא שיהיה לו גם "ארבעה ידיות" ש"יהיה לכם". וסוחר שיודע מעט חשבון יבין, שכדאי לו לתת חומש גדול ככל האפשר, כדי שיהיו לו "ארבעה ידיות" גדולים יותר. וכל זה בא מהידיעה ש"אין עוד מלבדו" ו"הוי" הוא האלוקים" - טבע הוא למעלה מהטבע, והעולם הוא כלי לאלוקות.

הנה תשובה של הרבי מכ' אדר תשל"ד לפתיחת מסעדה:

...מזונות בדוקות בדלתות המסעדה. כדאי שיהי[ה] מזומן להרוצים - סידור תהלים חומש וצדקה פושקע [=קופסת צדקה].

במה שכותב בעניני עסקיו - הנה צריך הי[ה] להרגיל עצמו בנתינת צדקה מכספו ומרו[ן] חיו, וכן לומר בכל[ל] י[נ]ם [קאפ[טיל] תהלים אחר הנחת תפלין - שכל[ל] ז[ה] הם דרך להמשיך ברכות הש[ם] ית[ברך] בג[שמיית] ור[וחניות].

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

פרשת עקב

והיה עקב תשמעון (ז, יב)

שני פירושים למילה "עקב": רש"י מפרש שהכוונה ל"מצוות קלות שאדם רש בעקביו", ובחסידות מבואר שיש כאן רמז לעקבתא דמשיחא, שאז ודאי "תשמעון", מכיוון ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" (רמב"ם הלכות תשובה פ"ז). ושני הפירושים קשורים זה לזה, שכן הן בקיום המצוות הקלות והן בעבודה בעקבתא דמשיחא באה לידי ביטוי התבטלות גמורה לה'.

קיום המצוות הקלות - מי שמקיים מצוות מתוך קבלת עול טהורה מקיים את כולן בשווה, ואינו מבחין בין קלות לחמורות; ואילו כאשר קיום המצוות הוא מתוך תענוג, ייתכן שהמצוות החמורות חביבות יותר מהמצוות הקלות.

העבודה בעקבתא דמשיחא - עקבתא דמשיחא הוא זמן של הסתר פנים וחשך כפול ומכופל, ועבודת ה' בתקופה כזו היא בעיקר מתוך קבלת עול, לא מתוך תענוג, כך שנעדר לגמרי ה"אני" של האדם, ועבודתו מבטאת התבטלות מוחלטת להקב"ה.

(לקוטי שיחות כרך ט, עמ' 71)

ואכלת את כל העמים (ז, טז)

כלומר: תבררו ותעלו את כל העמים. כשם שיהודי מברר ומעלה את הניצוץ האלוקי שבמאכל, כשהוא אוכל, כן הוא מעלה את ניצוצות הקדושה שבאומות העולם, על-ידי שהוא נושא ונותן עמן באמונה, ומהכסף שמרוויח - נותן לצדקה.

ואל יהא הדבר קל בעיניך, שכן מבואר בחסידות שמשא ומתן באמונה ממשך אותה המשכה שמלאכים ממשיכים בשירם וזמרים.

(ספר המאמרים תר"ל עמ' פח)

"כל המצוה" (ח, א)

אם התחלת במצווה גמור אותה, שאינה נקראת המצווה אלא על שם גומרה (רש"י)

אף אנו נאמר - "אין הגאולה נקראת אלא על שם גומרה". ברור שעבודתם של הדורות הקודמים נעלית לאיין-ערוך מעבודת דורנו, דור יתום; ובכל זאת נקראת הגאולה על שם דורנו, הדור האחרון לפני ביאת המשיח.

(לקוטי שיחות חלק י"ט, עמ' 104)

ויאכילך את המן . . למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח, ג)

כשאכלו בני-ישראל את המן, שהיה לחם מן השמים, הרגישו שהם חיים מן האלוקות שבלחם, לא מגשמיותו. ומזה למדו לדעת שהוא הדין גם ללחם מן הארץ (שאכלו לאחר מכן, כשבאו לארץ-ישראל)

- לא גשמיות הלחם מחיה אלא הניצוץ האלוקי שבו. וזהו "על כל מוצא פי ה' יחיה האדם": כשאדם מברך ברכת הנהנין ככוונה לפני האכילה ומזכיר שם שמים, הוא מעורר ומגלה את החיות האלוקית שבמאכל, בבחינת "מוצא מין את מינו וניעור", ואז הוא ניוון וחי מחיות זו.

(כתר שם טוב עמ' כה)

ואשברם לעיניכם (ט, יז)

משה שבר את הלוחות לעיני כל ישראל דווקא, כדי לעוררם בתשובה, שכן ראיית שברית הלוחות עוררה בהם רגש של חרטה ותשובה. כמשל הבן שאינו מציית לאביו, שאביו מרחיקו מביתו ומתנכר אליו, ועל-ידי זה מתעוררת ומתגלה אהבתו של הבן אל האב.

(לקוטי שיחות כרך ט, עמ' 240)

מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך (י, יב)

מדוע יש צורך בציווי על יראת ה'? והרי מלך בשר ודם אינו צריך לצוות את תושבי המדינה שייראו ממנו, שכן הם יראים ממנו בלא-דבר.

אלא שאין הציווי על יראת העונש, אלא על יראה נעלית יותר, יראת-בושת (האדם מתבייש מגדולת הבורא, בדוגמת אדם שמתבטל לפני אדם גדול). לכן נאמר "שואל מעמך" דייקא, שכן יראת העונש מצויה בכל הנבראים (העכבר ירא מן החתול, החתול מהכלב, וכן הלאה), אבל "מעמך" דורשים יראה יותר נעלית, יראת בושת.

(כתר שם טוב עמ' כג)

כי אם ליראה את ה' אלקיך (י, יב)

אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא . . אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא (ברכות לג)

הדבר אומר דרשני: הלא "שואל מעמך" כתיב, ולא "שואל ממש"?

אומר הבעל-שם-טוב: המורא מפני תלמיד-חסם מביא ליראת ה', כמאמר רז"ל (פסחים כב) "את ה' אלקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים". ומכיוון שבני-ישראל התייחסו אל משה בהדרת הכבוד, ככתוב (תשא לד) "וייראו מגשת אליו", הרי זה מילתא זוטרתא בשבילים להגיע גם ליראת ה'.

(כתר שם טוב עמ' כג)

אדמו"ר הזקן מבאר:

לגבי ה"משה" שבכל נשמה, כוח הדעת וההתבוננות (כידוע שמשו רבנו ממשך בחינת הדעת בכל נשמה), קל להגיע ליראת ה'. שכן כאשר אדם מתבונן בגדולת הבורא, וכיצד הוא בוחן כליות ולב וכל צעדיו יספור, תיקבע בליבו יראת ה' לכל היום כולו, כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה.

(תניא פרק מב)